

„Mezigenerační solidarita tady není,“ tvrdí režisérka Silvie Dymáková

25.11.2013

V tuzemské kinematografii se toho letos mnoho neurodilo. Výjimku ale tvoří dokument Šmejdi, který se nebál odhalit nekalé praktiky předváděcích akcí pro seniory a ukázat světu otřesné záběry, v nichž důchodci jsou nuceni pod nátlakem kupovat předražené zboží. Osvěta hlavní autorky filmu Silvie Dymákové stále pokračuje.

Kolik rozhovorů jste absolvovala? Neotravuje už vás to?

Hrozně moc. Jsem z toho docela unavená, rozhodně nemůžu ale říct, že by mě to otravovalo. Únava z toho všeho tady určitě je, otázky se často opakují a rozhovory jsou si hodně podobný. Snažím se každému vyjít maximálně vstříc, ale ne vždycky se to úplně podaří.

Čekala jste, že se téma předváděcích akcí setká s takovým mediálním ohlasem?

Vůbec ne. Se spoluautorkou psycholožkou Mazalovou jsme původně chtěli, aby se vytvořila debata. Že kolem toho bude takovej mazec, žádnou z nás nenapadlo. Jsem za to ale moc ráda, že se všichni držejí za hlavu a diví se, že se něco takové po 20 let po revoluci ještě děje.

Čili celý tento zločinný byznys začal po sametové revoluci?

Ano. Nemůžu ale hodnotit samotné akce, protože jsem na nich nebyla. Zním ale určité výpovědi lidí, co je zažili. Na základě těch informací vím, že tyhle vyhrocené předváděčky jsou otázkou posledních šesti let, kdy těch firem strašně moc přibýlo. Důchodců ale ne, a tak se o ně agresivněji přetahují.

Našli bychom seniory, kteří jezdí na předváděcí akce po celých 20 let?

Určitě jo, ale můžu říct, že osvěta opravdu pomohla. Dříve v sále sedělo až sedmdesát lidí, dnes tak osm. Vždycky tam zůstane segment těch, co to mají jako hobby a takoví nechceme ani zachraňovat. Pro mě je důležité, aby tam jezdili s informacemi, co tam na ně číhá.

Po zhlédnutí dokumentu může ale někdo oponovat, že o ochranu někteří senioři ani nestojí...

Je to asi takhle: když si zapomenete zavřít barák nebo auto, stejně nikoho neopravňuje, aby vám ho vykradl. Tady je to stejný, není přece možné, aby se nějaký segment ubíral tímhle směrem a vše bylo založeno na nátlaku, agresivitě nebo fyzickém napadání.

Neschytala jste pak za dokument kritiku od jiných legálních prodejců přímého prodeje?

Ti se samozřejmě ozvali. Nemám ale vůbec černý svědomí, za svým filmem si pevně stojím. Neřekla jsem, že přímý prodej je špatný. Ten tu byl, je a bude. Ať se děje, co se děje, měla by tam být etika a úcta ke stáří, což tady chybí. Vždyť ve chvíli, kdy je v segmentu na 80 procent pochybení, by měli být slušní prodejci rádi, že se to rozkřikne. Dobré jméno si kazí leda tak mezi sebou.

V dokumentu vystupují senioři spíše ze sociálně slabších vrstev.

Nezáleží na vzdělání, movitosti nebo i věku. Takhle zmanipulovat jde i mladý člověk, nakonec se ale ubrání, protože mu funguje líp mozek a má větší rozhled o cenách. U seniorů se ale skloubí několik faktorů dohromady. Hlavně se prodejci zaměřují na zdravíčko a aby byli prospěšní své rodině.

Je tu rozhodujícím faktorem pocit samoty?

Nerozhoduje jen aspekt samoty. Každý z nás se zajímá o něco, co je zdarma. V prodeji platí obecně, že není důležitý, kolik člověk utratí, ale kolik ušetří. Také zvědavost tu hraje velkou roli.

Je to tedy závislost?

Psycholožka paní Mazalová to přirovnává dokonce ke gamblerství. Léčilo by se to na stejných principech. Pocit výhry i nejistota, jestli zvítězíte nebo ne, jsou motivací k tomu, abyste tam ty prachy hodil znova.

Nevyčetl vám někdo ze zfilmovaných aktérů mohutnou mediální masáž?

Ne. Všichni byli srozumění s tím, že nikdo nevěděl, jakým směrem se celý dokument posune. Třeba hlavní hrdinka Dana když jde v místě, kde bydlí, odpovídá všem, že je ráda, že pomohla dobrý věci.

Fungují předváděcí akce v zahraničí, nebo je to jen fenomén Česka?

Je to třeba velký problém na Slovensku. V Bruselu jsme nedávno sice promítali dokument a někdo tvrdil, že je to problém celoevropský, což ale nekoresponduje s našimi informacemi, že tento způsob prodeje je všude jinde pasé. K nám to přišlo z Německa, kde si s tím legislativně uměli poradit. V tuto chvíli je to intenzivní problém Česka a Slovenska, máme ale informaci, že by se celá tahle mašinérie měla přesunout víc na východ.

Není to dáno také tím, že německý důchodce má přece jen jiný životní styl než ten náš?

Dokáže si najít trávit volný čas jiným způsobem, to je ten velký rozdíl. U nás se na důchodce nahlíží způsobem, že jsou zbyteční a na okraji společnosti. Mají pocit, že mají být zalezlí doma. A teď přijde za nimi firma, nabídne jim výlet a oni jedou. Jsem ráda, že vidím aktivního seniora, ale drtivě převažují ti pasivní.

V komentářích k vašemu filmu se objevují i poněkud kontroverzní názory. Třeba můžu citovat z csfd.cz: „Denně čtu o tom v Blesku a konečně jsem to viděl. Poučné, ale ty důchodce bych fakt mlátil hlava nehlava.“

Víte, jak velká je základna prodejců? Nebo těch, co v tom vážně jedou? Pronajímatelé sálů, prodejci, řidiči autobusů... Šlápli jsme do byznysu a počítali jsme s tím, že se nám to vrátí. A že by někdo důchodce mlátil hlava nehlava, to vypovídá o tom, že tu žádná mezigenerační solidarita není.

Když jste se rozhodla jít do tohoto projektu, nebála jste se krom ztráty volného času i finanční újmy?

Ne, protože jsem k tomu přistupovala tak, že budu dělat osvětu o prodejcích, budeme objíždět s psychologkou Mazalovou duchodáky a dělat besedy. Mám vlastní práci, která mě živí a nijak jsem nečekala ani žádný zisk. Nekouřím, nepiju, neulítávám na drahých kabelkách, tak mi tohle přišlo jako smysluplná útrata peněz.

Koupila jste hrnce za 30 tisíc, abyste je v laboratoři rozřezali, a nijak vám to nevadilo?

Já od nich nic nekupovala. Buď jsem je dostávala po seniorech a zaplatila jim za ně. Ale nebylo to tak, že bych si koupila celou sadu. Největší investicí bylo zaplatit právě za ty laboratorní testy, částka činila 16 tisíc korun. To jsem se teda kroutila, bylo to hodně peněz, ale řekla jsem si, že jsem se vydala na tuhle cestu, tak půjdu až do konce.

Byl to úmysl nebo náhoda, že jsou Šmejdi nakonec takový emocionální dril pro diváka?

Celé jsem to nejprve prostříhala sama, film měl okolo 80 minut. S nikým jsem to nekonzultovala a chtěla jsem rovnou objíždět duchodáky. Pak mě napadla organizovaná beseda v kině, tak jsem to poslala do společnosti Aerofilms a hned přišla odpověď, že super a budeme dělat osvětu. Dali mi kontakt na producentku Hanku Třeštíkovou a všechno se samo rozeběhlo. Pomohli mi s dramaturgií a s produkcí, hudba zůstala od začátku stejná, akorát je prostříhaná na různých místech jinak. Finálně mi s tím pomohlo studio Produkce Třeštíková, s.r.o., které tomu nakonec dalo výsledný tvar.

Kdy se pro vás Šmejdi stanou uzavřenou kapitolou?

Zatím v tom jedu stále naplno. Se seniory pokračujeme neustále v besedách, ráda bych se věnovala i jiným věcem, ale zatím to ještě nejde. Denně mi chodí hromada e-mailů s žádostmi o pomoc nebo vlastním životním příběhem, já jim ale všem nemůžu vyhovět. Mají pocit, že jsem jediná, kdo jim může pomoci, a mě trýzní, že jejich naději nemůžu naplnit.

Silvie Dymáková (nar. 1982) je redaktorka, střihačka a režisérka. Úzce spolupracovala s TV Prima, pro kterou natočila stovky domácích i zahraničních reportáží, podílela se na publicistickém pořadu *Soukromá dramata*. V současnosti vede malou produkční společnost DSi studio. Letos se proslavila úspěšným dokumentem *Šmejdi*, monitorujícím předváděcí akce pro seniory.

Text a foto: Martin Hošna